

FYNSKE ÅRBØGER
2010

Historisk Samfund for Fyn
Odense 2010

Redaktion: Lise Gerda Knudsen og Mette Seidelin.
Billedredaktion: Marianne Weigel
Redaktion af Fyn i Farver: Jens Åge S. Petersen
Manuskripter sendes til: Lise Gerda Knudsen, Hol-
lufgårdsvej 30 b, 5260 Odense S eller elektronisk til:
metteseidelin@gmail.com

Publikationer til anmeldelse sendes til: Pia Sigmund
Flintholmvænget 22, 5230 Odense M

Layout: Anders Boye
Tryk: Mark & Storm Grafisk
Papir: Multiark Silk 100 g og Chromocard 240 g
Sats: Georgia og Myriad
Oplag: 800

Mekanisk, fotografisk, elektronisk eller anden
mangfoldiggørelse af denne bog er tilladt med tydelig
kildeangivelse.

© 2010 by Historisk Samfund for Fyn og forfatterne

Forsideillustration:
Der samles smørdritler i Sibikos Kurganfilial. Uden
årstal, men antagelig omkring 1900.
Kilde: Hjerl-Fondens arkiv.

Fra billedredaktøren skal der lyde en stor tak til alle, der
har bidraget med billeder. En sådan imødekommenhed,
som jeg har mødt hos arkiverne og deres medarbejdere,
er en fornøjelse.

ISBN 978-87-994083-0-6

INDHOLD

<i>Forord</i>	5
<i>Ritt Bjerregaard: Mit fynske liv</i>	7
<i>Ellen Warring: Sanderumgaard's romantiske have</i> — genopstået som en fugl Fønix	21
<i>Eigil Nikolajsen: Diagnose: vikingskib</i> — i 75-året for fundet af Ladbykibet	25
Fyn i Farver – Nyt fra de fynske arkiver	39
<i>Mette Seidelin: Da børn var medskyldige</i> — lovgivning og straffepraksis i blodskamssager før 1933	45
<i>Kasper Wilton: Odense Teater - og mig</i>	61
<i>Margit Larsen og Marianne Weigel: Brobygård 1966 - 67</i> — en billedserie om forvalterens dagligdag	75
<i>Torsten Svensson: Juulskovkorset – et gotlandsk kors på Fyn</i>	85
Fyn i Farver – Nyt fra de fynske museer	99
<i>Karl Hansen: Barndom</i>	109
<i>Emre Altintas og Hussein Ali: Min fynske barndom</i>	119
<i>Per & Natalie Nielsen og Aleksandr Kiseljov: Hans Peter Hjerl Hansen</i> — en fynsk iværksætter i Sibirien	123
Fyn i Farver – Nyt fra Syddansk Universitet	137
<i>Mads Christensen: Landsarkivet for Fyn 2009</i>	140
<i>Dorrit Andersen, Lars Bisgaard og Pia Sigmund: Ny lokalhistorisk litteratur</i>	144
<i>Pia Sigmund: De fynske årbøger</i>	163
Foreningsmeddelelser	168
Bidragydere til Fynske Årbøger 2010	174
Forfattervejledning	175

FORORD

Velkommen til Fynske Årbøger 2010. Vi har samlet en række artikler, der belyser forskellige sider af den fynske historie, og blandet dem med nyheder fra de fynske kulturhistoriske institutioner.

Årbogen bringer en række erindringer af både kendte og ukendte, unge og gamle. Især vil vi gerne fremhæve Ritt Bjerregaards erindringsartikel om hendes tid som folketingsvalgt på Fyn samt artiklen af Kasper Wilton – tidligere teaterchef fra Odense Teater om hans forhold til teatret siden barndommen. Af »ukendte« erindringer har vi i år fået bidrag fra både en 100-årig og to 14-årige fynboer. Vi håber, disse helt forskellige tidsperspektiver kan give læseren et nyt blik på den fynske historie.

Årbogens øvrige artikler spænder fra fynske iværksættere i Sibirien omkring 1900 til et middelalderligt gotlandsk ringkors på Østfyn. Blandt artiklerne er et par, som har været særlig aktuelle i 2010. Heriblandt artiklen om udgravningen af vikingeskibet ved Ladby – en begivenhed, der kunne fejre 75-års jubilæum i februar.

For andet år i træk bringer vi ind imellem de historiske artikler korte billedindslag, der fortæller, hvad der er sket og skal ske på de fynske museer og arkiver og på Syddansk Universitets Institut for Historie, Kultur og Samfundsbeskrivelse. Tiltaget blev sidste år modtaget med stor interesse, og vi håber, at disse 'nyheder' vil give inspiration til nye kulturhistoriske oplevelser på Fyn.

Som altid er artiklerne i Fynske Årbøger skrevet af en blanding af lægmænd og professionelle kulturhistorikere, og vi håber, at I vil have lige så stor fornøjelse af de forskelligartede bidrag, som vi har haft i redigeringen af dem.

God fornøjelse,
Lise Gerda Knudsen & Mette Seidelin
Redaktionen for Fynske Årbøger

Referat af generalforsamling i Historisk Samfund for Fyn 20. marts 2010

1. Valg af dirigent

Per Grau Møller blev valgt.

Dirigenten konstaterede, at generalforsamlingen var lovligt varslet.

2. Formandens beretning

Formanden Lars Bisgaard redegjorde for foreningens to kerneydelser: Fynske Årbøger og arrangementerne i årets løb.

Årbogen kom i nyt design i 2008/2009, dels i nye farver i 2008, dels i en udvidet udgave i 2009, en 50% forøgelse af sidetallet fra 111 til 167 sider. De mange nye sider indeholder aktuelt nyhedsstof fra museer, arkiver og universitetet, flere anmeldelser, flere artikler spredt på både aktuelle emner – som fejringen af Slaget ved Nyborg og kong Knuds knogler – og erindringer (Bendt Bendtsens erindringer) samt historiske artikler.

Formanden takkede årbogens to redaktører, Lise Gerda Knudsen og Mette Seidelin for deres indsats. Årbogen har haft flere medvirkende, der også blev takket: Marianne Weigel som billedredaktør, Jens Åge Petersen fra arkiverne og Bente Hasselbalch fra museerne. Årbogen 2009 blev som noget nyt udleveret ved et arrangement i november 2009, hvor der også blev tilbudt underholdning og lidt at spise og drikke. Arrangementet med at udlevere årbogen hvilede i sig selv økonomisk og gav presse. I år gentager vi denne udleveringsfestlighed og inviterer alle bidragydere til årbogen.

Formanden gav en oversigt over arrangementer siden generalforsamlingen i marts 2009, hvor Jørgen Skaarup berettede om

Fra tur til Hvidkilde Gods august 2010.
Foto: Anders Boye.

slaget mellem venderne og langelænderne i 1140'erne. I maj gik udflugten til Glorup med 43 deltagere, og i august gik heldagsudflugten til Langeland med 50 deltagere. I oktober besøgte vi Thrigeområdet i Odense og i november Nyborg Slot med 60 deltagere. En lørdag i januar besøgte vi Møntergården i Odense. I alt har cirka 240 medlemmer deltaget i seks arrangementer. Den gode deltagelse lover godt for den kommende sæson, hvor bl.a. turen til Hvidkilde i august allerede er fyldt pænt op. Formanden takkede aktivitetsudvalget og dets formand, Pia Sigmund, for indsatsen.

Foreningen ønsker nye medlemmer, derfor blev der i efteråret sendt to arrangementfoldere ud til hvert medlem, hvor den ene folder kan bruges til at give videre til et ikke-medlem. I 2010 loves en boggave til et medlem, der skaffer et nyt medlem.

Formanden opfordrede til et besøg på hjemmesiden: www.histfyn.dk, der bestyres af Marianne Weigel og hendes mand, Anders. På hjemmesiden ligger bl.a. en oversigt

*Fra tur til Hvidkilde Gods august 2010.
Foto: Ole Møller.*

over artikler i Fynske Årbøger og meget andet interessant materiale.

Formanden takkede bestyrelsen for dens arbejde, herunder næstformand og sekretær.

Formanden takkede også den øvrige bestyrelse for dens arbejde, herunder også kassereren. Det bragte ham frem til at fortælle om, at den hidtidige kasserer, Sven Rask, på grund af stort arbejdspress måtte melde fra midt i perioden. Der lød en stor tak til Sven Rask for hans engagement i bestyrelsesarbejdet og kassererhvervet, for hans orden i regnskaberne og for hans store viden om fynsk historie, som ikke mindst kom til udtryk, da han var guide på en heldagstur i Assens for et par år siden. Sven Rask var redaktør på foreningens udgivelse, Fynske Myter. Det lykkedes med ret kort varsel at finde en afløser for ham, Mogens Kragssig Jensen. Læsere vil kende ham fra artikler i årbogen. Mogens er gået til den vanskelige opgave med ildhu.

Dirigenten takkede formanden for beretningen, som blev vedtaget uden kommentarer.

3. Kassererens beretning

Mogens Kragssig Jensen fremlagde årsopgørelsen 2009. Regnskabet blev godkendt. Han takkede Sven Rask for stor hjælp i overgangsfasen.

4. Fastsættelse af kontingent

Bestyrelsen foreslog en forhøjelse med 25 kr. til 175 kr. pr. år fra 2011. Enstemmigt vedtaget.

5. Vedtægtsændringer

Mogens Kragssig Jensen foreslog på bestyrelsens vegne en vedtægtsændring på grund af bankernes øgede krav til hvem, der kan disponere over en forenings konto.

Ved §4 tilføjes: "Formand og kasserer har retten til at disponere over foreningens konto." Enstemmeigt vedtaget.

6. Valg af bestyrelsesmedlemmer

På valg var: Lars Bisgaard, Lise Gerda Knudsen, Margit Larsen, Mette Seidelin og Marianne Weigel. Alle blev genvalgt.

Bestyrelsens forslag: Mogens Kragssig Jensen afløser Sven Rask. Vedtaget.

7. Valg af to suppleanter

Bente Hasselbalch og Jens Åge Petersen genvalgt.

8. Valg af to revisorer

Finn Stendahl Pedersen og Jens Rasmussen genvalgt.

9. Valg af revisorsuppleant

Per Grau Møller genvalgt.

10. Evt.

Dirigenten takkede for god ro og orden.

Referat: Pia Sigmund

HISTORISK SAMFUND FOR FYN

ÅRSOPGØRELSE FOR 2009

	<i>Indtægter</i>	<i>Udgifter</i>
Kontingenter	72.030,0	
Bogsalg	7.392,50	
Ture og møder	16.787,20	16.719,10
Diverse (renter, kontingenter)	314,25	2.500,00
Fynske Årbøger		57.968,75
Porto og gebyrer		16.772,95
Kontorartikler (indbetalingskort, kuverter)		1.190,48
Medlemskontakt (programmer)		2.850,00
Repræsentation		0
Hjemmeside		829,00
I alt	96.523,95	98.830,28
Årets resultat	-2.306,33	
Balance	98.830,28	98.830,28
<i>Beholdning:</i>		
Den 31/12-2009 udgjorde foreningens formue 97.571,57 kr.		
Af formuen er reserveret: 41.000 kr. til udgivelse af andre bøger end årbogen 55.000 kr. til trykning af årbog 2010 20.000 kr. til udsendelse af årbogen		
Den disponible beholdning den 1/1-2010 var derfor: - 18.428,40 kr.		
Odense den 14.01.2010		
<i>Mogens Krag sig Jensen</i>		
Regnskabet er revideret og godkendt.		
Beholdningens tilstedeværelse 01.01.2010 konstateret.		
Odense, den 23.02.2010	Odense, den 03.03.2010	
<i>Jens Rasmussen</i>	<i>Finn Stendal Pedersen</i>	

VEDTÆGTER FOR HISTORISK SAMFUND FOR FYN

§1

Historisk Samfund for Fyn er en selvejende forening, hvis formål er at øge den historiske bevidsthed i et regionalt perspektiv og fremme studiet af den fynske øgruppes historie.

§2

Dette formål søges blandt andet nået:

- a) ved udgivelse af Fynske Årbøger og øvrige publikationer om den fynske øgruppes historie,
- b) ved forskellige former for foredragsvirksomhed, fortrinsvis med emner fra landsdelens historie, og ved udflugter til historisk interessante egne og steder.

§3

Indmeldelse i foreningen kan ske ved henvendelse til et af bestyrelsens medlemmer. Kontingentet, hvis størrelse fastsættes på generalforsamlingen, opkræves i forbindelse med udsendelse af årbogen. Udmeldelse må ske skriftligt til kassereren inden 1. januar.

§4

På den årlige generalforsamling vælges en bestyrelse bestående af 11 medlemmer. Valg til bestyrelsen gælder for 2 år. Der er skiftevis 5 og 6 bestyrelsesmedlemmer på valg. På den årlige generalforsamling vælges endvidere 2 suppleanter, 2 revisorer og 1 revisorsuppleant.

Bestyrelsen konstituerer sig med formand og kasserer og fastsætter selv sin forretningsorden.

Formand og kasserer har retten til at disponere over foreningens konto.

§5

Årsmøde med ordinær generalforsamling afholdes i januar kvartal. Generalforsamlingen indkaldes med mindst 4 ugers varsel.

Ordinær generalforsamling afholdes med følgende dagsorden:

- a) Valg af dirigent
- b) Beretning ved formanden
- c) Forelæggelse af regnskab
- d) Fastsættelse af kontingent
- e) Indkomne forslag
- f) Valg af bestyrelsesmedlemmer, 2 suppleanter, 2 revisorer og 1 revisorsuppleant
- g) Eventuelt

Forslag, der ønskes behandlet på den ordinære generalforsamling, skal være formanden i hænde senest 2 uger for generalforsamlingens afholdelse. En lovligt indvarslet generalforsamling er beslutningsdygtig uden hensyn til antallet af fremmødte medlemmer. Beslutninger afgøres ved stemme-flerhed. Dog kræves der ved vedtægtsændringer et flertal på 2/3 af de fremmødte medlemmer.

§6

Ekstraordinære generalforsamling kan afholdes med mindst 4 ugers varsel og med angivelse af dagsorden. En lovligt indvarslet generalforsamling er beslutningsdygtig uden hensyn til antallet af fremmødte medlemmer. Beslutninger afgøres ved stemmeflerhed. Dog kræves der ved vedtægtsændringer et flertal på 2/3 af de fremmødte medlemmer.

§7

Til ophævelse af Historisk Samfund for Fyn kræves vedtagelse med et flertal på mindst 2/3 af de fremmødte medlemmer på to generalforsamlinger, afholdt med mindst 4 ugers mellemrum. Ved foreningens ophør afgør generalforsamlingen, hvorledes der skal disponeres over foreningens midler.

Vedtaget på generalforsamlingen den 25. marts 2010

BESTYRELSEN FOR HISTORISK SAMFUND FOR FYN

Formand

Lektor, Ph.D. Lars Bisgaard,
Davinde Bygade 40, 5220 Odense SØ, tlf.: 6597 2480, e-mail: bisgaard@hist.sdu.dk

Næstformand

Cand.mag. Aase Windeballe,
Valmuevænget 11, 5540 Ullerslev, tlf.: 6535 1822, e-mail: aase.windeballe@skolekom.dk

Kasserer

Forskningsbibliotekar, cand. mag. Mogens Kragtig Jensen,
Drewnsensvej 1, 3.tv. 5000 Odense C, tlf.: 6550 2685, e-mail: mogens.k@bib.sdu.dk

Sekretær

Forfatter og fortæller Pia Sigmund,
Flintholmvænget 22, 5230 Odense M, tlf.: 6611 0353, e-mail: piasigmund@mail.dk

Øvrige bestyrelsesmedlemmer

Museumsleder Peter Thor Andersen, Faaborg
Lektor Michael Bregnsbo, Odense
Lektor Knud Dahl Knudsen, Odense
Museumsinspektør Lise Gerda Knudsen, Odense
Lokalhistoriker Margit Larsen, Broby
Phd. stipendiat Mette F.M. Seidelin, Odense
Cand. mag. Marianne Weigel, Odense

Suppleanter

Arkivar Jens Åge S. Petersen, Odense
Cand. mag. Bente Hasselbalch, Odense

Ikke alle var til stede da fotografen mødte op. Her ses en del af bestyrelsen i klosterhaven før et bestyrelsesmøde på Historiens Hus, september 2010.

TILBUD PÅ BØGER FRA HISTORISK SAMFUND

Bestillinger sendes til:

Historisk Samfund for Fyn. c/o Marianne Weigel, Nørrevænget 30, 5000 Odense C.

E-mail: marianne.weigel@galnet.dk

Bestillingen tillægges porto. Ekspeditionstiden er ca. 14 dage.

Bøgerne kan også afhentes hos Marianne Weigel, Nørrevænget 30, 5000 Odense C, efter aftale på tlf 3029 4894.

Fynske Årbøger (se pris ved årgang)

1928-93: 10 kr. pr. stk. (enkelte årgange udsolgt). 1994-2004: 50 kr. pr. stk. 2005-2009: 140 kr. pr. stk.

Historiske studier fra Fyn (dupl.)

25 kr. pr. stk. Samlet pris 100 kr.

K. Bang Mikkelsen: *Degne og skoleholdere samt kateketer, klokkere og organister i Fyns stift indtil 1814*. 286 s.

Carsten Ego Nielsen: *Kriminalitet og forsorg i Odense 1920-39*. 94 s.

Lauritz Pedersen Næraae: *Noget lidet angående Svendborg samlet 1771*, ved Lotte Jansen. 43 s.

Vibeke Harsberg: *Friskolelærer Jens Vilhelm Pedersens fortællinger*. 49 s.

Peter Windfeld Hansen: *Befolkningsforhold på Lyø i det 18. og første halvdel af det 19. århundrede*. 135 s.

Hans Henrik Jacobsen: *Tyske beslaglæggelser i Odense og Assens amter 1940-45*. 58 s.

Lokalhistorie og kildeudgivelser

Svend Frederiksen: *Åsum – træk af sognets historie*. 25 kr.

K.J. Jensen: *Nyborg under besættelsen*. 25 kr.

F. Stendal Pedersen: *J.A. Hofmann Bang: Odense Amt beskrevet 1843*, I-II, Odense 1990/91, 314 & 416 s. 50 kr. pr. stk.

F. Stendal Pedersen: *Carl Dalgas: Svendborg Amt beskrevet 1837*, Odense 1992, 560 s. 50 kr.

F. Stendal Pedersen, red.: *Biskop Hans Mikkelsens dagbøger 1626-41*. Odense 1991, 319 s. 50 kr.

Jens Rasmussen og Anne Riising: *Biskop Jacob Madsens visitatsbog 1588-1604*, Odense 1995, 417 s. 50 kr.

Lars Bisgaard og Sven Rask, red.: *Fynske myter - sagn og sandheder*, Odense 2005, 152 s. 120 kr.

Fyn og Fynboer for 100 år siden, redigeret af Michael Bregnsbo, Margit Larsen og Marianne Weigel, Odense 2007. 159 kr.

Syddansk Universitetsforlag

Campusvej 55, 5230 Odense. e-mail: press@forlag.sdu.dk

Emanuela Barellai: *En dansk diplomat i Italien omkring 1800*. Hermann Schubart og Elise Wieling, Odense 1998, 80 sider (bogladepris 118 kr., medlemspris 83,65 kr.).

Johannes Wendt-Larsen: *Et rastløst væk-kende liv. Amtsprøbst Peter Wilhelm Lüt-kens virke i Lumby 1791-1844*, Odense 1998, 188 sider (bogladepris 89 kr., medlemspris 69 kr.).

Jens Rasmussen: *Kampen for indflydelse i statskirken. Nicolai Faber. Fyns biskop 1834-1848*, Odense 1996, 250 s. (bogladepris 198 kr., medlemspris 100 kr.).

Landmandsliv 1815-1855. J. A. Hofman Bangs erindringer og breve, ved F. Stendal Pedersen, Odense 1993, 221 s. (bogladepris 188 kr., medlemspris 100 kr.).

Janus Møller Jensen, red.: *Fynske Antikvarer. Lærdom, fortid og fortolkninger 1550-1850*, Odense 2008. 155 s. 199,- kr.

BIDRAGYDERE TIL FYNSKE ÅRBØGER 2010

Ritt Bjerregaard

Ellen Warring, Fuglekildevej 25, 5690 Tommerup

Egil Nikolajsen, Ulriksholmvej 106A, Kølstrup, 5300 Kerteminde

Mette Seidelin, Bjørnemosen 43, 5260 Odense S

Kasper Wilton, Strandvejen 349 B, st.th., 2930 Klampenborg

Margit Larsen, Højdevangen 16, 5672 Broby

Marianne Weigel, Nørrevænget 30, 5000 Odense C

Torsten Svensson, c/o Malmros, Tjølvargränd 6, S-62142 Visby, Sverige

Karl Hansen, Kædebyvej 46, 5932 Humble

Emre Altinas & Hussein Ali, Humlehaveskolen, Odense

Per Nielsen, Thorkildsgade 20, 5000 Odense C

Aleksandr Kiseljov (kan kontaktes via ovenstående adresse)

Anmeldelser:

Dorrit Andersen, Nedergade 7a, 1., 5000 Odense C

Lars Bisgaard, Davinde Bygade 40, 5220 Odense SØ

Pia Sigmund, Flintholmvænget 22, 5230 Odense M

FORFATTERVEJLEDNING

Manuskripter ledsaget af illustrationer indsendes til redaktionen senest 1. juni 2011 og gerne tidligere.

Manuskripterne sendes på email til Mette Seidelin (metteseidelin@gmail.com) eller Lise Gerda Knudsen (lisegerdaknudsen@gmail.com), alternativt i tryk til Lise Gerda Knudsen, Hollufgårdsvej 30b, 5260 Odense S.

Seneste udgave af Retskrivningsordbogen følges, men med anvendelse af de hidtidige grammatiske kommateringsregler.

Anvendelsen af fremmedord begrænses til det strengt nødvendige. Specielle begreber, som det ikke kan forudsættes almenkendt, bør forklares, første gang de optræder.

Noterne nummereres fortløbende, og notetegnene placeres i teksten efter eventuelle tegn (punktum, komma, o.lign.). Noterne selv trykkes efter artikelteksten.

De bør som hovedregel kun indeholde kilde- og litteraturhenvisninger, der skal være så præcise, at læseren uden besvær kan finde frem til det benyttede materiale.

Alle artikler skal forsynes med illustrationer, og der lægges vægt på, at billeder og billedtekster uddyber og supplerer teksten. Illustrationer leveres i en opløsning, der er egnet til offset-tryk, f.eks. 300 dpi.

Illustrationer fra Internettet er normalt kun i 72 dpi og egner sig derfor ikke til offset-tryk

Forfatterne modtager kun én korrektur. Rettelser mod manuskriptet tillades normalt ikke. Redaktionen forbeholder sig ret til

at foretage mindre sproglige ændringer og redigering, også i overskrifter og billedtekster, uden særskilt forelæggelse for forfatterne.

Årbogsartiklerne bør maksimalt fylde 15 tryksider inkl. illustrationer.

LANDSARKIVET FOR FYN 2009

Af Mads Christensen, arkivleder

På mange måder var året 2009 et år præget af forandringer på Landsarkivet for Fyn.

Nogle af forandringerne var af et lokalt tilsnit, andre relaterede til det statslige arkivvæsen, som landsarkivet jo er en del af. Det ligger også fast, at blandt årets tildragelser vil enkelte få en varig betydning for arkivet. Som eksempel på en udfordring med et langtrækkende perspektiv kan landsarkivets reol-projekt nævnes. I arkivets fjernmagasin påbegyndte håndværkere i oktober måned nedtagning af den gamle stationære reolopstilling med henblik på etablering af mobile reoler, de såkaldte kompaktreoler, i løbet af første kvartal 2010. Forud for dette hårde slid lå måneders arbejde med udarbejdelse af flytte- og ombygningsplaner, kontrakter og meget andet. Ved siden af dette ekstraordinære projekt var der så de faste elementer i landsarkivets porte folio. Lad os for en stund dvæle ved en håndfuld eksempler.

Administrative ændringer

Sommeren var i færd med at blomstre af, da Statens Arkivers chef, rigsarkivar Johan Peter Noack, valgte at opsiges sin stilling for at gå på pension. Noack har gennem 18 år kyndigt stået i spidsen for arkivvæsenet og forestået adskillige moderniseringer, således at det på mange punkter er et trimmet, smidigt

og fremtidssikret væsen, der kan overdrages til efterfølgeren, Asbjørn Hellum, der kom fra en chefstilling på stadsarkivet i Vejle, men som tidligere har været ansat på Rigsarkivet. Hellum varslede straks efter tiltrædelsen en ny epoke for arkivenhederne og ikke mindst for landsarkiverne, hvor synliggørelse og formidlingstiltag i højere grad end før skal præge arkivverdenen.

Et ledelseskifte i en noget mindre skala effektueredes med landsarkivet som prøveklud, idet arkivet som det første i væsenet ansatte en 'arkivleder' til at varetage den daglige ledelse i forbindelse med en ledelsesreform af hele væsenet, der med ansættelser af en række 'mellemledere' har som formål at styrke medarbejdernes aktuelle behov for bistand i alle gøremål. Derudover virker mellemlederne som tovholdere i den daglige drift i henseende til den øverste ledelses initiativer.

Læsesal og e-læsesal

Den gamle læsesal lever og har det godt. Blot er faldet i læsesalgæster ikke hørt op. I 2009 besøgte 5790 brugere læsesalen i Jernbanegade, hvor de fik ekspederet i alt 7840 magasinenheder. Hertil kommer brug af materiale, der ikke ekspederes af personalet, men af brugerne selv, nemlig lån af arkivalier fra salens selvekspeditionsmagasin.

De færre brugere af læsesalen er dog

ikke et lokalt træk. Alle landsarkivernes læsesale samt Rigsarkivet gæstes af en mindre skare end for bare ganske få år tilbage. Der er imidlertid et lyspunkt, idet brugerne nu i et langt større omfang end tidligere kan få oplysninger fra arkivet elektronisk fra egen pc over internettet.

Vi kalder det e-læsesalen. E-læsesalen dækker over en række muligheder for arkivmæssig selvbetjening over internettet. Man kan bl.a. søge og bestille arkivalier, gemme søgehistorik på »Mine sider« og benytte andre faciliteter. Landsarkivet bidrog til udviklingsarbejdet af e-læsesalens features, som blev sat i scene i et projektforsøg mellem ved arkivar Mette Seidelin og arkivar, seniorforsker Peter Fransen.

Til gavn for gæsterne af husets læsesal iværksattes med virkning fra 1. november 09 en såkaldt 'Gruppearbejdsdag'. Grupper og enkeltpersoner er velkomne til at benytte læsesalen den pågældende dag, der falder fast på den

første torsdag i måneden, hvor det er muligt at udveksle erfaringer med sidemanden uden at skulle hviske.

Endelig udstillede arkivet på læsesalens håndbibliotek arkivalier om Odense Teater i montre.

Formidling i generel forstand

Der kan selvfølgelig også rettes henvendelse til landsarkivet på anden vis end den mundtlige kontakt over læsesalens skranke. Det benyttede borgere og myndigheder sig flittigt af, og arkivet besvarede således mere end 300 skriftlige forespørgsler i årets løb.

Et spændende internetbaseret formidlingstiltag, der bærer landsarkivets fingeraftryk, er Statens Arkivers profil, Historien i arkiverne, på hjemmesiden www.danskkulturarv.dk, søsat af Kulturministeriet, hvor den dygtige slægtsforsker Inge Eriksen orienterer om fynske arkivalier under temaet: »I slægt med kriminelle kvinder«, som er redigeret og produceret af bl.a. arkivar

Mette Seidelin og arkivar, seniorforsker Peter Fransen. Landsarkivet bidrager gerne i lignende projekter, som flugter med rigsarkivar Hellums nye offensive strategi, hvor brugerinddragelsen er i fokus, og formålet er at forny formidlingen af historie og kulturarv.

Endnu et filmet eksempel på arbejdet med kilder foreligger ved TV 2/FYNs indslag Anejæger, www.tv2fyn.dk/video/26890, om den meget erfarne bruger, forhenværende vagtmester ved arkivet, Gregers Hvidkjærs studier.

Om brugere og brugerinddragelse i øvrigt kan det slås fast, at det er en fornøjelse at opleve, hvor engagerede brugerne er. Det viser sig ved den daglige kontakt på læsesalen, ved deltagelsen i det årlige brugerrådsmøde og gennem rekrutteringen af medlemmer i brugerrådet. Brugerrådet 2009 bestod af Gudrun Hauge, Frede Skov Jørgensen (begge valgt af brugerne på læsesalen), Michael Bregnsbo (rep. for SDU, Odense), Jytte Skaaning (rep. for Sammenslutningen af slægtshistoriske foreninger), Harriet Hansen (rep. for museerne på Fyn), Johnny Wøllekær (rep. for Sammenslutningen af lokalarkiver) og arkivar Mette Seidelin, og arkivar, seniorforsker Peter Fransen (begge fra landsarkivet).

Forskning

Landsarkivets seniorforsker Peter Fransen, leverede bidrag i form af to artikler; "Ungdomsfængsel – dømt til opdragelse på ubestemt tid. Et element i 1950'ernes diskussion om straffelovsrevisionen" og "Netmaskerne i det sociale sikkerhedssystem" til antologien *Samfundsplanlægning i 1950'erne. Tradition eller tilløb?* Redigeret af Else Hansen og Leon Jespersen, der udkom i begyndelsen af

året. Statens Arkivers årlige forskningsseminar blev afholdt i december måned på SDU, Odense. Peter Fransen tilrettelagde i samarbejde med professor Klaus Petersen dette seminar med titlen: »Historisk fokus på 1950'erne«.

Derudover udfærdigede Peter Fransen anmeldelser til tidsskriftet *Fortid og Nutid*. Gennem tre måneder var Peter Fransen endvidere frikøbt til at deltage i et tværinstitutionelt samarbejde mellem SDU, Odense, Odense Bys Museer, Møntergården og Odense Stadsarkiv omkring udarbejdelse af bogen *Sejren* til ikke at være længere – Danske teknikumingeniørers historie, der udgives i 2010.

Endelig deltog landsarkivet også i 2009 i det såkaldte MASKOT-samarbejde. MASKOT, står for Museer, Arkiver, Syddansk Universitet, Kultur, Odense og Tænk tank, og det dækker over et samarbejde mellem SDU, Odense Bys Museer, Odense Stadsarkiv og Landsarkivet for Fyn.

Arkivets arrangementer

Gennem de seneste år har landsarkivet lagt en del kræfter i at afholde kursus- og fyraftensmøder. Det blev også i 2009 til en stribe interessante og velbesøgte aktiviteter. De planlagte arrangementer for det kommende halvår præsenteres traditionen tro i juni og december. Programmet for året var som vanligt en vifte med både værkstedsmøder, de såkaldte introduktionsmøder målrettet nye, men også gerne let øvede, brugere og regulære forskningsbaserede foredrag. Programmet gengives her:

27. januar *Jødefejden i Odense og op-*

- byggelsen af det jødiske samfund ved specialestuderende Merethe Aagaard Jensen
10. februar *Introduktionsmøde til nye brugere*
24. februar *Introduktionskursus i Daisy*
17. marts *Slægtsforskning på internettet. Introduktion til Arkivalieronline* ved arkivar Ingelise Rahn
21. april *Byudvikling og den mentale opfattelse af byen* ved museumsinspektør, ph.d.-studerende Jens Toftgaard og ph.d.-studerende Hjørdis Havsteen Brandrup
19. maj: *Kilder til ejendoms historie* ved arkivar, seniorforsker Peter Fransen
25. august: *Introduktion til nye brugere*
8. september: *Introduktionskursus i Daisy*
22. september: *Besættelsen* ved arkivar, seniorforsker Peter Birkelund
27. oktober: *Introduktion til retsbetjent arkivalier* ved arkivbetjent Helle Bundesen
17. november: *Pigehjem* ved specialestuderende Malene Mygind

servatorium, Svendborg Politi og Fyns Stift arkivalier.

Indsamlede arkivalier skal tilgængeliggøres i arkivvæsenets database, Daisy. I dag er det et arbejde, der påligger myndigheden i samarbejde med landsarkivet. Imidlertid er arkivet selv beskæftiget med tilgængeliggørelse retrospektivt gennem ordning, ompakning og registrering af modtagelser fra tiden, før myndighederne forestod registreringsprocessen. I 2009 ordnede og ompakkede arkivet fænomenele 4828 m arkivalier.

Det var en meget stor indsats, der i betydelig grad kom i hus takket været en ekstraordinær arbejdskraft, arkivet rådede over. Det betød i øvrigt, at stort set alt materiale nåede at blive ompakket på passende vis, inden den nødvendige interne omrokering af samlingerne i fjernmagasinet fandt sted i forbindelse med reolprojektet nævnt ovenfor.

Yderligere 3021 m arkivserier blev identificeret og registreret efter alle kunstens regler, og ligeledes 2218 m 'magasinenheder', det vil sige "arkivæskeindhold".

Indsamling og tilgængeliggørelse

Landsarkivet modtog ved arkivar Peter Bjerre Brix og vagtmester Jes Nørregaard i alt 797 m arkivalier hidrørende fra perioden 1970 - 1992, som i overvejende grad er henholdsvis fængsels- eller retsarkivalier. Det drejer sig om materiale fra de gamle købstadsretter: Assens, Fåborg, Nyborg og Svendborg og om materiale fra statsfængslerne i Ringe, Nyborg og på Søbysøgård. Desuden afleverede Det Fynske Musikkon-